

VÌ SAO CÓ THỂ TIN RẰNG SƯ THÍCH CHÂN QUANG TỰ LÀM LUẬN ÁN TIẾN SĨ? PHẢN HỒI TS VŨ THỂ DŨNG VÀ NHỮNG NGƯỜI KHÁC

Hầu hết những người bức xúc với luận án của sư TCQ đều không học tiến sĩ và/hoặc không biết gì về luật học (đặc biệt là chuyên ngành Luật Hiến pháp, Luật Hành chính của luận án). Họ thiếu quá nhiều kiến thức để có được “trực giác nghiêm túc” về vấn đề này. Trong khi đó, những người tử tế và am hiểu về bậc tiến sĩ đều thấy cần phải cẩn trọng khi nói về trường hợp này. Tôi muốn bàn thêm về luận án này bởi vụ này liên quan đến uy tín, danh dự của không chỉ của nhà sư mà cả hội đồng đánh giá. Tôi viết chủ yếu về quy trình, thủ tục - những thứ mà một tiến sĩ bình thường có thể bình luận. Còn về chất lượng luận án thì phải là học giả đúng chuyên ngành mới đánh giá được.

A. XƯA NAY CHƯA TỪNG CÓ TIẾN SĨ “HỌC GIẢ, BẰNG THẬT” NÀO BỊ TỔ CÁO VÌ XIN TỐT NGHIỆP SỚM

Chuyện tiến sĩ “học giả, bằng thật” ở nước ta là có thật, thậm chí có thể khá nhiều. Một nghiên cứu sinh (NCS) ngại học có thể mua một luận án đã có sẵn. Hoặc người bán luận án đã thành thạo việc nghiên cứu cho nên có thể hoàn thành luận án rất nhanh, giúp người mua có luận án rất sớm, sớm hơn nhiều so với tiến độ chuẩn của Bộ Giáo dục.

Tuy nhiên trên thực tế, chưa bao giờ có NCS nào mua luận án rồi làm đơn xin bảo vệ sớm. Nguyên nhân có lẽ là vì những người “học giả” thường cố gắng bắt chước thật giống những người “học thật”. Họ không muốn thu hút sự chú ý của dư luận. Bộ giáo dục quy định thời gian chuẩn để làm tiến sĩ thế nào thì họ sẽ thực hiện đúng như thế. Việc xin tốt nghiệp sớm rất nguy hiểm, dễ bị lộ, bởi vì thu hút sự chú ý của dư luận. (Đây là chưa kể, muốn tốt nghiệp sớm thì phải được giáo sư hướng dẫn ủng hộ, sẽ phân tích chi tiết ở phần B).

Lấy ví dụ, vụ “Lò ấp Tiến sĩ” có nhiều sự phóng đại khiến công chúng hiểu lầm. Học viện Khoa học Xã hội (HVKHXH) bị tố cáo “sản xuất được 350 tiến sĩ” mỗi năm” giai đoạn 2015-2017. Một tiến sĩ toán học tính rằng năm 2015, cứ 1 ngày 3 giờ 55 phút, học viện cho ra đời một tiến sĩ. Quý 1/2016, cứ 1 ngày, 1 giờ 15 phút cho ra một tiến sĩ. [1]. Tuy nhiên, đó là cách tính bậy bạ, khiến những người không học tiến sĩ tưởng lầm rằng các tiến sĩ đó tốt nghiệp quá nhanh. Cần nhớ rằng, năm học 2022-2023, Trường Khoa học và Nghệ thuật, Đại học Harvard, đã trao 702 bằng tiến sĩ. Nghĩa là cứ 12 giờ 28 phút, trường cho ra đời một tiến sĩ, nhanh gần gấp đôi HVKHXH [2]. Trên thực tế, số lượng thầy hướng dẫn sẽ quyết định số tiến sĩ tốt nghiệp hàng năm. Tố cáo nói rằng thầy hướng dẫn NCS không đúng chuyên ngành cũng là vu khống, không hiểu gì về việc hướng dẫn NCS gần chuyên ngành. Trong vụ này, HVKHXH chỉ có một vấn đề duy nhất: đó là một số (không phải tất cả) người hướng dẫn đã hướng dẫn đồng thời hơi nhiều NCS (7-12 NCS), dẫn đến nghi ngờ về chất lượng tiến sĩ. Chính vì vậy, sau đó Bộ Giáo dục ban hành quy định cắt giảm mạnh số NCS mỗi thầy được phép hướng dẫn đồng thời. Tuy nhiên, Bộ cũng không xử phạt NCS nào của HVKHXH, bởi rất dễ phạt oan những NCS nghiêm túc. (Gần đây Bộ Giáo dục lại cho phép tăng số NCS tối đa mà mỗi thầy có thể hướng dẫn đồng thời: giáo sư được quyền hướng dẫn 7 NCS, 5 NCS nếu là phó giáo sư hoặc tiến sĩ khoa học, 3 NCS nếu là tiến sĩ). Điều quan trọng là không ai trong số hàng nghìn NCS đó tốt nghiệp sớm.

Còn những người theo học các chương trình tiến sĩ ở nước ngoài lấy bằng tiến sĩ chỉ trong “vài tuần”, “vài tháng” thì hoàn toàn khác. Các chương trình đó chỉ yêu cầu NCS học “vài tuần”, “vài tháng” là có bằng tiến sĩ, chứ không phải các NCS đó viết đơn xin rút ngắn thời gian học tiến sĩ. Trên thực tế, ở VN, chưa hề có tiến sĩ “học giả, bằng thật” nào tốt nghiệp sớm so với chuẩn, bởi làm thế dễ bị lộ do thu hút nhiều sự chú ý.

B. NHỮNG LÝ DO CÓ THỂ TIN RẰNG NHÀ SƯ ĐÃ TỰ LÀM LUẬN ÁN

B1. Sư TCQ và các thầy hướng dẫn hành xử không giống những kẻ gian lận:

Giả thiết sư TCQ mua luận án tiến sĩ. Trong trường hợp ấy, hai thầy hướng dẫn chắc chắn biết, hoặc ít ra sẽ nghi ngờ, bất kể họ có phải là đồng phạm hay không. Nếu các thầy là đồng phạm mua bán luận án thì đương nhiên họ biết. Nhưng nếu các thầy hoàn toàn vô can, sư TCQ mua luận án của những người khác, thì các thầy cũng biết, hoặc sẽ nghi ngờ. Bởi lẽ, chỉ cần làm việc với nhau trong một năm, các thầy hướng dẫn sẽ biết có đúng là NCS tự làm luận án không. Ngoài ra, sư TCQ làm đơn xin rút ngắn thời gian học tiến sĩ thì trước tiên phải được sự đồng ý của các thầy hướng dẫn. Các thầy hướng dẫn cũng phải đề xuất và nhiệt tình ủng hộ đánh giá luận án xuất sắc thì hội đồng mới đánh giá luận án như vậy.

Như đã nêu ở phần A, những kẻ có gian lận sẽ cố gắng hành xử giống những người bình thường. Họ không muốn thu hút sự chú ý của dư luận, bởi rất dễ bị lộ. Thế nhưng sư TCQ và các thầy hướng dẫn hành xử không giống như vậy:

- + Những kẻ gian lận thường sẽ cố gắng làm đúng chuẩn để đỡ bị nghi ngờ. Nghĩa là người tốt nghiệp đại học học thẳng lên tiến sĩ thường mất 4 năm thì ông TCQ cũng sẽ tốt nghiệp trong khoảng 4 năm. Ngoài ra, các thầy hướng dẫn chắc chắn biết, (hoặc nghi ngờ), nếu sư TCQ mua luận án. Trong trường hợp biết/nghi ngờ có gian lận, các thầy hướng dẫn sẽ chỉ đánh giá luận án loại đạt yêu cầu hoặc loại khá để đỡ thu hút sự chú ý. (Nếu gian lận bị phát hiện thì uy tín của các thầy sẽ bị ảnh hưởng nhiều, bất kể các thầy có là đồng phạm hay không). Thế nhưng hai thầy hướng dẫn đã đồng ý cho ông rút ngắn thời gian bảo vệ khá nhiều. Không những thế, họ còn nhiệt tình ủng hộ chấm điểm luận án xuất sắc. Nghĩa là họ rất tự tin như thể không có gì khuất tất cho nên không có gì phải sợ.

- + Sư TCQ đã tổ chức lễ tốt nghiệp rất long trọng, quay video clip buổi bảo vệ luận án, rồi gửi clip lên mạng cho toàn quốc xem. Nhiều báo chí đưa tin. Đại học Luật chỉ yêu cầu NCS dịch bản tóm tắt luận án 24 trang sang tiếng Anh. Thế nhưng sư đã dịch toàn bộ hơn 280 trang luận án sang tiếng Anh, rồi tải lên Internet để mời cả thế giới đọc. Rất hiếm NCS làm như vậy khi không ai yêu cầu. Có vẻ như sư TCQ rất tự hào về luận án của mình.

- + Một số người có thể cho rằng sư TCQ thích phô trương cho nên bất chấp nguy hiểm bại lộ việc “học giả, bằng thật” để khoe khoang. Nhưng giáo sư hướng dẫn chính thì không giống thế. Google cho thấy, mặc dù đã được phong phó giáo sư, rồi giáo sư nhiều năm, rất hiếm khi ông xuất hiện trên truyền thông đại chúng. (Rất khó tìm thấy thông tin ông trao đổi với công chúng. Chỉ có thông tin về các buổi hội thảo chuyên môn, ông thảo luận với các học giả khác, và được truyền thông đăng lại ý kiến. Vừa rồi, ông bắt buộc phải giải thích trên truyền thông về luận án của sư TCQ khi nhiều người nghi vấn). Thế nên việc sư tốt nghiệp

sớm và luận án được đánh giá xuất sắc cho thấy nhà sư và giáo sư hướng dẫn rất tự tin như những người đang hoàng.

B2. Luận án được Hội đồng Giáo sư đánh giá xuất sắc vì ý tưởng độc đáo. Giáo sư hướng dẫn khen ngợi luận án đã đặt ra “vấn đề nghiên cứu lớn và đột phá”[3]. Những kẻ viết thuê luận án thường chỉ bán những luận án làng nhàng, na ná giống các luận án khác. Họ sẽ giữ lại những ý tưởng độc đáo để phát triển thành công trình nghiên cứu của riêng mình chứ không bán. Phần vì người bán muốn giữ ý tưởng độc đáo để tự tăng cường uy tín khoa học cho bản thân. Phần vì bán luận án độc lạ rất dễ lộ vì bị dư luận chú ý.

B3. Tháng 10/2021, thời điểm sư TCQ làm đơn xin rút ngắn thời gian học tiến sĩ, là cao điểm của đấu tố liêm chính khoa học. Thế nhưng các thầy hướng dẫn và lãnh đạo Đại học Luật vẫn đồng ý cho ông TCQ rút ngắn thời gian. Có lẽ họ không nghi ngờ gì về quá trình học tập cũng như luận án của ông. Trên thực tế, chưa từng có tiến sĩ nào ở VN bị tố cáo vì tốt nghiệp sớm hơn chuẩn.

B4. Theo luật gia Lương Lê Minh, sư TCQ có thái độ học tập rất nghiêm túc. Thật khó tin rằng một người nghiêm túc học tập lại muốn mua luận án tốt nghiệp. Luật gia cũng tin rằng ông đã tự viết luận án: “Ba là đừng suy nghĩ giản đơn rằng ông Việt mua bằng hay thuê viết luận án. Thực tế là quá trình học tập của ông Việt rất nghiêm túc, tham gia đầy đủ các buổi học, buổi giảng, là một sinh viên, NCS năng nổ tích cực. Điều đó có nhiều bạn bè cùng lớp chứng kiến. Giọng văn của luận án cũng chính là giọng văn của ông Việt, một giọng văn và một tư duy khó bắt chước. Để đảm bảo tiến độ bảo vệ luận án chỉ trong 2 năm là điều không hề đơn giản, NCS Vương Tấn Việt phải rất chăm chỉ, cố gắng, nỗ lực mới có thể đạt được điều ấy.”

B5. Sư TCQ là người làm việc rất năng suất, làm được rất nhiều việc so với các tăng ni phật giáo khác. Do vậy, việc ông làm luận án nhanh là hoàn toàn có thể. Sư đã từng [4]:

- + Phát hành trên 220 cuốn sách, trong đó có vài chục cuốn do chính sư viết, dịch, biên soạn.
- + Thuyết pháp với hơn 2000 bài thuyết giảng về các vấn đề tu học và xã hội.
- + Sáng tác hơn 155 bài hát, trong đó có một số bài hát tiếng Anh. (Trên youtube có một số bài do chính sư sáng tác và trình bày và một số clip sư nói tiếng Anh) [14].
- + Thành lập và tham gia điều hành 40 Đạo tràng và 48 Chúng thanh niên trên khắp cả nước, thành lập và tham gia điều hành Hội từ thiện Phật Quang, thành lập và tham gia điều hành Hội yêu rác, thành lập Môn phái Phật Quang Quyền với 4 võ đường, và 20 câu lạc bộ dạy võ chính thức.

B6. Sư là người yêu thích nghiên cứu khoa học, và có nhiều ý tưởng độc đáo:

- + Năm 2017, sư viết cuốn “Đường vào vũ trụ”. Trong đó, sư nhận định không có vụ nổ Big Bang nào. Năm 2021, một số nhà khoa học mới nêu giả thuyết Big Bang chưa từng xảy ra.
- + Năm 2014, sư nêu ý tưởng sử dụng thả vô số bong bóng phản quang bay rợp trời để làm giảm sức nóng địa cầu. Năm 2022, các nhà khoa học ở MIT mới có dự án nghiên cứu ý tưởng “Bè bong bóng phản quang” tương tự.
- + Luận án của sư rất độc lạ khiến cho nhiều người tưởng là phi lý. Nhiều người chế riễu ý tưởng “Nghĩa vụ của con người” và “Tuyên ngôn quốc tế về nghĩa vụ con người”. Trên thực tế, phần tài liệu tham khảo của luận án cũng đã đăng nhiều tài liệu liên quan đến ý tưởng này,

chẳng hạn như các tài liệu của InterAction Council. Phần tài liệu tham khảo cũng bao gồm nhiều tài liệu liên quan đến “Nghĩa vụ của con người”.

B7. Cuối 2023, sư trúng tuyển để làm bằng tiến sĩ thứ hai về Tôn Giáo học. Điều này cho thấy sư là người ham học. Một người cần mua bằng tiến sĩ thì chỉ cần một tấm bằng là đủ.

B8. Nhà tu hành không vướng bận việc gia đình, không bận rộn mưu sinh cho nên có nhiều thời gian nghiên cứu. Hơn nữa, việc thiền định lâu năm khiến họ có khả năng tập trung nghiên cứu tốt hơn những người khác.

B9. Nhiều người cho rằng quy trình, thủ tục làm tiến sĩ ở VN tốn rất nhiều thời gian. Tuy nhiên, Ban Tôn giáo chính phủ đã có chủ trương từ cách đây gần 20 năm khuyến khích các nhà sư học nâng cao trình độ. Thế nên đại học luật cũng phải ủng hộ chủ trương đó, hỗ trợ các quy trình, thủ tục nhanh chóng [5]:

"Về việc ưu tiên thi cử, GS Vui cho biết khoảng 10 năm nay Ban Tôn giáo chính phủ có chính sách động viên, khuyến học để nâng cao trình độ học vấn cho giới tăng lữ. “Nhiều nhà sư chưa có bằng tốt nghiệp phổ thông xin đi học bổ túc, rồi tiến dần lên học đại học, thạc sĩ, một số ít thành tiến sĩ. Bên Giáo hội Phật giáo cũng như ngoài đời ở xã hội ta, bằng cấp ngày càng được coi trọng. Năm nay, khoa Tôn giáo học ĐH KHXHNV chính thức tuyển sinh, số lượng sư nhập học đã có tới vài chục người”.

Theo GS Vui, khi nhìn thấy nhà sư theo đuổi học hành mọi người thường có thiện cảm hơn một chút, “tôi không ngồi hội đồng lần này nhưng đặt mình vào tình huống được bỏ lá phiếu thứ 7 quyết định xuất sắc thì dù đang phân vân ở mức 3/4 tôi sẽ thêm 1/4 nữa vì NCS đó là nhà tu hành”. Trường hợp luận án xuất sắc gặp những nghi vấn, Hội đồng KH phải giải trình với trường.”

C. VỀ CÁC LẬP LUẬN CỦA TS VŨ THẾ DŨNG

TS Vũ Thế Dũng đã đăng clip “Quá trình học tiến sĩ của NCS Vương Tấn Việt có vi phạm quy chế đào tạo của Bộ GD&ĐT?” và một vài clip khác có nội dung tương tự trên youtube. Ông Dũng trao đổi chủ yếu về quy trình/thủ tục – những điều mà mọi tiến sĩ đều có thể bàn luận. Những chất vấn của ông Dũng cũng là băn khoăn của vô số người. Tuy nhiên, những lập luận quan trọng nhất của ông đều có vấn đề.

C1. Về việc Đại học Luật sắp xếp lịch giảng dạy ông TCQ:

Ông Dũng cần đọc hai Công văn 795/BGDDT-GDDH ngày 13/3/2020 và 988/BGDDT-GDDH ngày 23/3/2020 của Bộ giáo dục về Triển khai đào tạo từ xa trong Thời kỳ Covid [6]. Hai công văn đó cho thấy, từ tháng 3/2020, Bộ giáo dục đã khuyến khích các trường dạy online để đối phó với Covid. Các cơ sở giáo dục tự xây dựng kế hoạch đào tạo để phù hợp với giảng dạy online. Các kế hoạch đào tạo đó đương nhiên có thể rất khác với thời kỳ bình thường. Trên thực tế, các báo cũng đăng tin nhiều đại học chuyển sang dạy online nhiều tín chỉ, kể cả đào tạo tiến sĩ [7].

Chính vì vậy, mọi phân tích của ông Dũng về việc Đại học Luật bố trí thời gian đào tạo giống như trong thời kỳ bình thường là sai. Nghiên cứu luật không cần phòng thí nghiệm cho nên có thể đào tạo từ xa, thậm chí phần lớn thời gian.

C2. Về việc ông Dũng cho rằng sư TCQ không học tập trung đủ 12 tháng:

Dựa trên hai công văn đó, việc ông Dũng quy kết ông TCQ ít thời gian đến trường học tập trung trong thời gian làm nghiên cứu sinh cũng sai. Bởi đào tạo từ xa thì không cần phải đến trường. Chỉ cần có máy tính, ngồi ở đâu cũng có thể kết nối với lớp học. Cần phải hiểu hai công văn đó theo nghĩa NCS có thể học online một phần.

Cả nước có hàng vạn học viên thạc sĩ khoá 2020-2022. Quy chế đào tạo thạc sĩ (15/2014/TT-BGDĐT) quy định: “Các khóa học trình độ thạc sĩ được tổ chức tập trung toàn bộ thời gian cho việc học tập nghiên cứu để thực hiện chương trình đào tạo”. Nhưng không có thông tin nào nói rằng tất cả đều phải tốt nghiệp muộn. Bởi vì họ học online. Thời kỳ Covid, nhà trường phải tự xây dựng lịch học hoàn toàn khác với thời kỳ bình thường. Áp dụng lý luận của ông Dũng về “học tập trung” rõ ràng là sai. Link [7] cho biết trên 60% học viên thạc sĩ của đại học Việt Nhật tốt nghiệp đúng hạn dù dịch Covid kéo dài. Nếu áp dụng máy móc quy chế đào tạo thạc sĩ, không học online thì làm sao tốt nghiệp đúng hạn?

C3. Ông Dũng khiến độc giả hiểu rằng phải học xong các học phần thạc sĩ, rồi mới học tiến sĩ, rồi mới bắt đầu vào nghiên cứu. Tuy nhiên, cần chỉ rõ điều đó dựa trên điều khoản nào, của luật nào. Trên thực tế không có quy định nào như vậy. Một số tín chỉ bậc tiến sĩ đòi hỏi một vài tín chỉ thạc sĩ làm điều kiện đầu vào, nhưng nhiều tín chỉ khác không cần. Vậy nên có thể dạy song song tín chỉ thạc sĩ và thạc sĩ. Trong thông cáo báo chí ngày 26/6, Đại học Luật cũng cho thấy sư TCQ đã học song song một số tín chỉ thạc sĩ và tiến sĩ.

C4. Về bài báo quốc tế, ông Dũng nói rằng trong hai bài kỷ yếu quốc tế của ông TCQ có một bài (năm 2019) xuất bản trước khi ông TCQ trở thành NCS được tính để tốt nghiệp tiến sĩ. Tuy nhiên, ông phải chỉ ra lời buộc tội đó dựa trên khoản nào, điều luật nào. Không thể buộc tội cảm tính mà không dựa trên bất kỳ quy định nào. Số lượng bài báo khoa học là một tiêu chí hết sức quan trọng mà Đại học Luật chắc chắn nắm vững. Không có điều khoản nào trong các Thông tư 08/2017 và thông tư 18/2021 nói rằng bài báo đó không được tính điểm để tốt nghiệp. Điều này cũng phù hợp với thông lệ quốc tế. Ở các nước phát triển, chỉ cần trường cấp bằng tiến sĩ chấp nhận bài báo như vậy là được. Một số giáo sư ở VN cũng nói rằng bài báo đó vẫn được công nhận.

Ngoài ra, Điều 24, Thông tư 18/2021 quy định rằng “2. Cơ sở đào tạo quyết định việc áp dụng khoản 2 Điều 5, điểm c và điểm d khoản 1 Điều 14 của Quy chế này đối với khóa đã tuyển sinh trước ngày Thông tư này có hiệu lực thi hành.” Có nghĩa là riêng về nghiên cứu khoa học, Đại học Luật có thể tự quyết định dựa trên thông tư 08/2017 hoặc thông tư 18/2021. Điều 14, Thông tư 08/2019, Điều 14 chỉ yêu cầu có 1 bài báo/bài kỷ yếu quốc tế hoặc bài báo trong nước có điểm tối đa 0.75 trở lên. Tổng điểm các công trình là 2. Trong khi đó sư TCQ có 03 bài kỷ yếu quốc tế, được tính tối đa 1 điểm, (02 bài tiếng Anh, 01 bài tiếng Việt).

C5. Ông Dũng nói rằng bài kỷ yếu quốc tế “Administration in the digital era: opportunities and challenges for building a “Good government” trong mục lục của Kỷ yếu bị làm mờ tên tác giả. Ông nghi ngờ không biết bài đó có đúng là của sư TCQ hay không. Tôi đã tìm thấy bài này trên

website của University College Cork, (link [8]). Bài này trong mục VNUConference2020. University College Cork chính là đơn vị đồng tổ chức hội thảo. Trong bài báo trên website đó, tên tác giả là Vương Tấn Việt. (Tên tác giả trong kỷ yếu bị mờ có thể do in sai, chẳng hạn in Thích Chân Quang thay vì Vương Tấn Việt.)

C6. Về tổng thời gian ông TCQ làm tiến sĩ, ông Dũng cố gắng tuyên truyền rằng ông TCQ chỉ bắt đầu nghiên cứu bắt đầu từ khi có quyết định làm NCS cho nên thời gian nghiên cứu thực sự rất ngắn (?). Ông còn ngụ ý rằng phải học xong kiến thức rồi mới bắt đầu nghiên cứu (?) Có lẽ ông không biết rằng, hàng năm, có hàng trăm sinh viên ở VN xuất bản bài báo trên các tạp chí ISI/SCOPUS từ khi còn là sinh viên bậc đại học. Những bài báo đó được coi là đạt chuẩn tiến sĩ ở nhiều trường trên thế giới và cao hơn chuẩn tiến sĩ VN (theo Thông tư 18/2021). Ngoài ra, nhiều sinh viên đại học khác cũng nghiên cứu các vấn đề ở bậc tiến sĩ nhưng không xuất bản. Do vậy, ông TCQ cũng có thể bắt đầu nghiên cứu bậc tiến sĩ từ khi học đại học luật, hoặc sau khi tốt nghiệp đại học nhưng trước khi được chấp nhận làm NCS. Trên thực tế, luận án của ông TCQ trích dẫn 5 cuốn sách của chính ông ấy, xuất bản trước khi làm tiến sĩ (giai đoạn 2014-2018). Giáo sư hướng dẫn của ông TCQ cũng nói rằng “chỉ đóng vai trò là người hướng dẫn đưa các ý tưởng vào khuôn mẫu luận án theo yêu cầu của trường Đại học Luật” [3].

Ban tôn giáo chính phủ có chủ trương khuyến khích các nhà sư học nâng cao trình độ. Trường đại học luật sẽ phải ủng hộ chủ trương đó, nghĩa là tạo điều kiện về quy trình/thủ tục nhanh chóng, thuận lợi cho ông TCQ. Thế nên, có thể quy trình/thủ tục đối với nhà sư được tiến hành nhanh hơn so với các tiến sĩ bình thường.

C7. Ông Dũng đã tải bộ hồ sơ sau khi bảo vệ luận án của ông TCQ ngày 14/1/2022 từ website của Đại học Luật cho nên mới bình luận về các bài kỷ yếu quốc tế. Rõ ràng là sau khi bảo vệ cấp trường tháng 11/2021, ông TCQ vẫn phải tiếp tục sửa chữa luận án theo yêu cầu của hội đồng. Thế nên, ngày kết thúc nghiên cứu phải sau bản sửa chữa cuối cùng. Vậy mà, không hiểu sao ông cứ cố gắng tuyên truyền rằng ngày ông TCQ kết thúc nghiên cứu là ngày trình bày luận án ở cấp cơ sở ngày 6/2021. Ông sẽ tính thế nào về việc những người bảo vệ lần đầu không thành công và phải sửa chữa luận án thêm một vài năm (?).

C8. Chuyện ngoài lề, nhưng cũng cần phải nói: Theo giới thiệu trên youtube, ông Dũng là giảng viên đào tạo tư duy phản biện, kỹ năng quản lý, lãnh đạo. Tuy nhiên, ông đã tạo ra loạt clip “Chỉ mặt xam tăng” tấn công cá nhân ông TCQ đồng thời tâng bốc ông Lê Anh Tú, mặc dù cả hai người đều có đội ngũ fan đông đảo. Tiêu đề và nội dung các clip đó có vẻ “chợ búa” và mang màu sắc chia rẽ tôn giáo. Đặc biệt, đó lại là các phát ngôn chính thức của ông, thu hút hàng vạn người xem. Các clip này đều gắn logo ThinkingSchool, có lẽ để quảng cáo cho trường đào tạo kỹ năng của ông? Ông Dũng có thể chỉ trích hành vi của người khác, nhưng nên dùng lời lẽ lịch sự. Tôi nghĩ rằng, ông nên sửa tiêu đề và nội dung loạt clip đó cho tương xứng với vị thế của một giảng viên.

D. PHẢN HỒI MỘT SỐ CHẤT VẤN KHÁC

D1. Một số người la lối rằng các file của ông TCQ gửi lên trang chủ của Bộ Giáo dục có thể do các thầy hướng dẫn gửi lên, như thể có điều gì mờ ám. Trên thực tế, lưu trữ file trên trang chủ đó

chỉ là một thủ tục sau khi tốt nghiệp. Có thể nhóm thầy hướng dẫn đã hỗ trợ ông ấy gửi file hoặc ông ấy dùng format của các thầy để soạn thảo tài liệu. Ban Tôn giáo Chính phủ có chủ trương khuyến khích nhà sư học tập cho nên việc hỗ trợ như vậy là bình thường [5]. Đây không phải là bằng chứng về gian lận.

D2. TS Vũ Thế Khanh cho rằng để hoàn thành chương trình tiến sĩ trong 27 tháng ông TCQ phải có “Năng lực đặc biệt”. Thời gian 27 tháng là thông tin do Đại học Luật công bố dựa trên giấy tờ. Nhưng không ai biết chính xác ông TCQ bắt đầu nghiên cứu từ khi nào. Như đã nêu, luận án của ông TCQ trích dẫn 5 cuốn sách của chính bản thân ông viết giai đoạn 2014-2018 (trước khi ông được chấp nhận làm NCS). Có lẽ ông Khanh nghỉ hưu đã lâu cho nên không biết rằng mỗi năm có hàng trăm sinh viên đại học ở VN đã có một vài bài báo trên các tạp chí ISI/SCOPUS, nghĩa là cao hơn chuẩn tiến sĩ VN. Đó là các sinh viên khá giỏi, phù hợp với nghề nghiên cứu, chứ chưa cần đến “Năng lực đặc biệt” nào. Chưa kể, nhiều sinh viên đại học khác đã nghiên cứu về các vấn đề của bậc tiến sĩ theo chuẩn VN, nhưng không xuất bản. Tất cả đều vừa làm nghiên cứu, vừa phải hoàn thành chương trình đại học của họ.

D3. Nhiều người thắc mắc vì sao trước đây chưa bao giờ có ai làm tiến sĩ trong 27 tháng? Thật ra ở nước ngoài không ai thắc mắc điều đó, bởi số người làm tiến sĩ từ 1-2.5 năm không quá hiếm. Riêng người Việt cũng đã có vài người: TS Huỳnh Thế Du (hoàn thành tiến sĩ trong 15 tháng), Lê Thái Hà (2 năm), Lê Xuân Lực (2.5 năm) [9], chưa kể một số người khác không muốn báo chí nêu tên. Chị Hà cũng học thẳng từ đại học lên tiến sĩ, không qua thạc sĩ. Anh Lực học bậc nào cũng tốt nghiệp sớm. Chương trình tiến sĩ của anh Du cũng hơi khác với chương trình thạc sĩ, nghĩa là khi học tiến sĩ sẽ tốn công hơn. Anh Du kể rằng, sau khi nộp hồ sơ xin học tiến sĩ lần đầu và trượt, anh có nhiều thời gian để nghiên cứu về đề tài. Chính vì vậy, sau khi nộp hồ sơ lần thứ 2 thành công, anh đã hoàn thành chương trình tiến sĩ chỉ trong 3 học kỳ. Nghĩa là anh đã nghiên cứu về đề tài trước khi bắt đầu học tiến sĩ [9].

Ở VN, hầu hết những sinh viên đã có bài xuất bản quốc tế từ khi còn học đại học nếu làm tiến sĩ trong nước đều có thể tốt nghiệp sớm. Tuy nhiên, hầu hết họ ra nước ngoài làm tiến sĩ hoặc không muốn học tiến sĩ. Chỉ một số rất hiếm hoi làm tiến sĩ trong nước. Tuy nhiên, có thể họ không muốn tốt nghiệp sớm bởi vì họ thường chọn thầy hướng dẫn có năng lực nghiên cứu giỏi cho nên họ muốn học hỏi thêm, không cần phải tốt nghiệp sớm. Hoặc thầy hướng dẫn không đồng ý họ tốt nghiệp sớm để cùng hợp tác nghiên cứu để có bài báo xuất bản. Đào tạo tiến sĩ luật ở VN hiện nay có hai loại: (i) đào tạo nghiên cứu để cổ vấn luật pháp cho chính phủ và (ii) đào tạo nghiên cứu cơ bản hướng đến xuất bản trên các tạp chí ISI/SCOPUS. Tiêu chí đánh giá mức độ xuất sắc của hai dạng cũng khác nhau. Luận án của ông TCQ là dạng (i). Thật ra, tôi nghe nói cũng có tiến sĩ trong nước tốt nghiệp 2 năm rồi. Nhưng giờ không ai dám nêu tên bởi e ngại dám đồng ý tán công họ để chứng minh rằng nhanh thì chất lượng kém.

D4. Nhiều người tưởng rằng cần học giỏi xuất sắc, phải trẻ trung, mới có thể nghiên cứu nhanh. Trên thực tế, nghiên cứu nhanh, sáng tạo không nhất thiết phải học giỏi xuất sắc. Nghiên cứu là một nghề sáng tạo, giống như viết văn, viết báo. Người viết nhanh, sáng tạo không nhất thiết là người học giỏi. TS Huỳnh Thế Du kể: “Suốt thời phổ thông tôi chỉ học trường huyện, trường làng và thường thuộc nhóm học khá chứ không nằm tốp đầu” [9]. Thế nhưng, anh đã tốt nghiệp tiến sĩ ứng dụng của Harvard chỉ trong vòng 15 tháng, (chương trình chuẩn là 36 tháng). Anh Du chờ đợi 20 năm để vào được Harvard cho nên khi bắt đầu học tiến sĩ cũng không còn quá trẻ

[9]. Trên thực tế, càng nhiều tuổi, nhiều trải nghiệm sống thì tư duy càng sâu sắc, rất phù hợp để học nhiều ngành xã hội và nhân văn. Ở phương tây, nhiều chương trình tiến sĩ của các ngành này rất ngại tuyển những người quá trẻ vì quá ít kinh nghiệm sống.

D5. Trong một clip trong Youtube, TS Vũ Thế Khanh còn cho rằng sư TCQ cần tốt nghiệp sớm để chạy đua vào một chức vụ tôn giáo. Hình như ông Khanh quên rằng để tốt nghiệp sớm thì cần phải được sự đồng ý của giáo sư hướng dẫn và lãnh đạo Đại học Luật. Giả thuyết của ông Khanh rất khó tin, bởi cả hai việc học tiến sĩ và kiểm chức vụ đều là việc lớn và phức tạp.

D6. Một số người dè bừa việc nhà sư mà lại học tiến sĩ, nhất là học tiến sĩ luật chứ không phải tiến sĩ Phật giáo. Có lẽ họ (cố tình) không biết rằng khá nhiều tăng ni Phật giáo là tiến sĩ, chẳng hạn các sư Thích Trí Siêu, Thích Tâm Giác, Thích Trí Quảng, Thích Minh Châu, Thích Nhật Từ, Thích Thiện Xuân, Thích Thiện Minh, Thích Quảng Liên v.v... Những người “cấp tiến” hẳn phải biết các sư Thích Trí Siêu, Thích Tâm Giác là ai. Sư Trí Siêu là tiến sĩ triết học, sư Tâm Giác là tiến sĩ xã hội học và triết học phương đông, nghĩa là cũng không phải là tiến sĩ Phật giáo.

D7. Đào tạo tiến sĩ Luật ở VN có hai dạng: (i) Đào tạo tiến sĩ hướng tới xuất bản trên các tạp chí quốc tế chất lượng cao; (ii) Đào tạo tiến sĩ hướng tới cổ vấn luật pháp/chính sách cho các cơ quan chính phủ. Dạng (ii) hơi giống như đào tạo tiến sĩ ứng dụng, giống như đào tạo tiến sĩ luật trong ngành chính sách của tây. Nhiều chương trình tiến sĩ chính sách công của tây cũng có những luận án về luật học. Luận án của sư Chân Quan là dạng (ii). Tiêu chí đánh giá luận án xuất sắc của (i) và (ii) đương nhiên khác nhau. Những học giả tốt nghiệp tiến sĩ ở nước ngoài theo dạng (i) cũng không đủ trình độ đánh giá các luận án dạng (ii). Thông thường họ phải về nước, tham gia cố vấn luật pháp cho các cơ quan chính phủ vài năm mới đủ trình đánh giá dạng (ii). Không chỉ ngành luật mà nhiều ngành KHXH&NV khác ở VN cũng đào tạo tiến sĩ theo 2 dạng như vậy.

D8. Ở mọi quốc gia trên thế giới, để đánh giá một luận án tiến sĩ thì cần phải là giáo sư, tiến sĩ đúng chuyên ngành. Ở VN, do thiếu học giả, một số người gần chuyên ngành cũng được mời vào hội đồng đánh giá, nhưng ý kiến của họ không được đánh giá cao bằng những người đúng chuyên ngành. Những người như Nguyễn Quốc Tấn Trung làm NCS ở Canada không đủ trình độ để đánh giá luận án của sư TCQ: Chuyên ngành của anh ta (Công pháp quốc tế) quá khác với chuyên ngành của luận án (Luật Hiến pháp, Luật Hành chính). Ngoài ra, khi bình luận về luận án anh ta mới chỉ đang làm NCS năm thứ 2, không đủ trình độ đánh giá luận án của người sắp tốt nghiệp. Hơn nữa, anh ta được đào tạo theo dạng (i) cho nên không đủ trình đánh giá luận án loại (ii).

D9. Sư TCQ học văn bằng hai ngành luật mất 2 năm là bình thường:

Học viện đào tạo pháp chế cho biết [10]: Theo quy định hiện hành của Bộ Giáo dục về thời gian học văn bằng 2, có sự linh hoạt trong việc xác định thời gian học:

1. Đối với sinh viên đã tốt nghiệp và muốn học văn bằng 2, thời gian cần để hoàn thành chương trình ít nhất là 1 năm.
2. Đối với sinh viên chưa tốt nghiệp và muốn học song bằng (cùng lúc học cả văn bằng 1 và 2), thời gian học sẽ mất ít nhất 3 năm.

Tuy nhiên, hiện nay có nhiều trường đại học đã được phép điều chỉnh phương thức đào tạo và số năm học dựa trên tình hình cụ thể của từng sinh viên. Cụ thể:

- Thời gian đào tạo 20 tháng: Được áp dụng cho những học viên đã tốt nghiệp văn bằng 1 và chọn cùng nhóm ngành học như trước đó. Điều này có nghĩa rằng những môn học chung đã được đào tạo trước đó sẽ không cần học lại, giúp rút ngắn thời gian học.

- Thời gian đào tạo 24 tháng: Áp dụng với những học viên đã tốt nghiệp văn bằng 1 nhưng chọn ngành khác với ngành học trước đó. Trong trường hợp này, việc chuyển đổi ngành nghề đòi hỏi học lại kiến thức và bài học mới, dẫn đến việc hoàn thiện chương trình học mất thời gian lâu hơn.[10] Ông TCQ học văn bằng 1 là tiếng Anh, văn bằng 2 là luật, đều là khoa học nhân văn, liên quan đến nhau, cho nên sẽ được giảm bớt nhiều tín chỉ. Thế nên ông mất 2 năm là bình thường, không phải là nhanh.

D10. Đại học Luật có phải chịu trách nhiệm gì về bằng tốt nghiệp phổ thông của sư TCQ không? Hiện nay, các trường tuyển sinh đại học văn bằng 2, tuyển sinh tiến sĩ thường không yêu cầu sinh viên phải nộp bản sao bằng tốt nghiệp THPT. Bộ Giáo dục & Đào tạo không có quy định gì về việc này. Thế nên Đại học Luật không có trách nhiệm gì nếu như bằng THPT của ông TCQ có vấn đề. Thật ra, các trường tuyển sinh đại học văn bằng 1 cũng thường yêu cầu ứng viên nộp bản sao công chứng bằng THPT. Thế nên Đại học Hà Nội, nơi cấp bằng đại học thứ nhất cho ông TCQ, cũng không phải chịu trách nhiệm nếu bằng THPT của ông có vấn đề. Trách nhiệm kiểm tra tính chân thực của bằng cấp là của các phòng công chứng.

D11. Vì sao Đại học KHXH&NV phải đính chính thông tin? Thông tư 18/2021 của Bộ Giáo dục quy định về đào tạo tiến sĩ chỉ nêu 2 đối tượng tuyển sinh tiến sĩ: (i) những người có bằng đại học và (ii) những người đã bằng thạc sĩ. Trên thực tế, vô cùng hiếm người ở VN học bằng tiến sĩ thứ 2. Thế nên quy định của Bộ Giáo dục cũng không lường hết các trường hợp. Đại học KHXH&NV xây dựng biểu mẫu tuyển sinh dựa trên thông tư của Bộ Giáo dục cho nên cũng chỉ có hai loại đối tượng đó. Ông TCQ khai hồ sơ thì chọn loại trình độ cao nhất là thạc sĩ. Sau đó, trường phải có văn bản sửa chữa thông tin. Chuyện này là sai sót lặt vặt, không có gì phải àm ỹ.

D12. Điều kỳ lạ là có rất nhiều luật sư dường như quên nguyên tắc "suy đoán vô tội", một nguyên tắc tối quan trọng trong ngành luật. Họ chửi mắng sư TCQ và Đại học Luật xối xả, mặc dù cơ quan có thẩm quyền chưa kết luận điều gì.

D13. Một số người cho rằng một vài thành viên hội đồng đã khen ngợi luận án quá mức, không đúng với đạo thầy-trò. Tuy nhiên, trong trường hợp này NCS vừa là nhà sư trụ trì một ngôi chùa, vừa là một chức sắc nổi tiếng trong giáo hội, với hàng vạn tín đồ hâm mộ. Khi các giáo sư vào một ngôi chùa bình thường gặp các sư trụ trì, họ cũng phải kính cẩn "thưa thầy" với nhà sư, cho dù nhà sư không được học hành nhiều. Đây là cách mà các nhà giáo cần thể hiện để giáo dục sinh viên. Thế nên, cách các thành viên hội đồng đối xử với sư TCQ còn thể hiện sự tôn kính đối với giáo hội Phật giáo VN. Không có gì là quá đáng. Không thể áp dụng đạo thầy-trò thông thường vào trường hợp này.

D14. Một số người cho rằng một công thức trong luận án (Nghĩa vụ/Quyền = Giá trị con người) là sai về mặt toán học, bởi khi mẫu số tiến về 0 thì sẽ có vấn đề. Tuy nhiên, luật học là khoa học nhân văn (có một chút khoa học xã hội), không phải là ngành ứng dụng toán, cho nên không thể áp dụng toán học một cách máy móc. Thế nên, công thức đó chỉ cần đúng với một đoạn giá trị. Một ví dụ khác, kinh tế học cũng ứng dụng toán nhiều nhưng là ngành khoa học xã hội. Đường

cong Phillips, một phát hiện nổi tiếng trong kinh tế học, mô tả mối quan hệ giữa lạm phát và thất nghiệp, nhưng cũng chỉ đúng với một đoạn giá trị, thậm chí lúc đúng, lúc sai.

D15. Một số người chế nhạo luận án của ông TCQ. Họ nên xem sự tương đồng giữa phát biểu của sư TCQ với GS Kathryn Sikkink (Giáo sư Chính sách Nhân quyền tại Trường Quản lý Nhà nước Harvard Kennedy và Giáo sư của Viện Nghiên cứu Radcliffe), do Phi Long tóm tắt [11]:

+ GS. Kathryn Sikkink: Đôi khi chúng ta quá say mê với quyền của mình mà quên những nghĩa vụ tương ứng. Để thực hiện đầy đủ các quyền của mình và của những người khác, chúng ta cũng phải hiểu rõ và thực hiện các nghĩa vụ.

+ TS. Vương Tấn Việt: Trên phương diện lý luận pháp luật hiện nay, thế giới đang bị cuốn vào trào lưu đề cao Quyền con người, nhưng rất ít ai biết quan tâm đến Nghĩa vụ mà con người cần thực thi. Sự mất cân bằng này đang gây ra nhiều hệ lụy cho xã hội. (Trang 1, Luận án TS của ông Vương Tấn Việt).

Ý tưởng “Tuyên ngôn Toàn cầu về Nghĩa vụ Con người” cũng không lồ bịch như nhiều người nghĩ. Jostein Gaarder cũng từng nêu ý tưởng “Universal Declaration of Human Obligations”, dù ông không đào sâu nghiên cứu[12]. Trong tài liệu tham khảo của luận án cũng có một số bài nghiên cứu đồng thời về Quyền Con người và Nghĩa vụ Con người[12].

D16. Một số kiến thức cơ bản:

+ Một số người cho rằng quan điểm của luận án là sai nghiêm trọng vì ngược lại Tuyên Ngôn Quốc tế về Nhân quyền. Có thật quan điểm ngược lại Tuyên ngôn hay không thì các giáo sư đúng chuyên ngành Luật Hành chính, Luật Hiến pháp sẽ trả lời. Tuy nhiên, ngay cả trường hợp quan điểm ngược lại thật đi nữa thì đó cũng không thể coi là sai nghiêm trọng. Bởi lẽ, nhà nghiên cứu có quyền hoài nghi và lật lại mọi quan điểm, kể cả những thứ đã trở thành tri thức phổ quát. (Nguyên tắc này đúng với tất cả các ngành khoa học). Riêng trong khoa học xã hội, những điều đi ngược lại những giá trị phổ quát thường không thích hợp để bàn luận ở nơi công cộng, trên truyền thông đại chúng, hoặc giảng dạy trong nhiều lớp. Tuy nhiên, vẫn có thể bàn luận về những điều đó ở những nơi dành cho giới hàn lâm (các hội thảo khoa học, tạp chí khoa học, luận án, luận văn), nếu tác giả có đủ luận cứ và trình bày vấn đề bằng ngôn ngữ hàn lâm.

+ Nhiều người nói rằng luận án của ông TCQ sai cơ bản bởi vì quyền con người là “quyền tự nhiên”, nhà nước không thể can thiệp được. Có người lấy ví dụ quyền sống là một quyền con người cơ bản, và là quyền tự nhiên, cho nên các nước trên thế giới đều kêu gọi xoá án tử hình. Tuy nhiên, quan điểm “quyền con người là quyền tự nhiên” chỉ là một trường phái. Có nhiều trường phái khác nhau. Lấy ví dụ, quyền tự do cũng là một quyền con người cơ bản. Tất cả các nước trên thế giới đều có những điều luật bắt giam những công dân vi phạm pháp luật nghiêm trọng. Nghĩa là nhà nước có quyền tước đi “quyền tự do” của công dân.

Luật Minhkhue giải thích chỗ này tương đối rõ: “Những người theo học thuyết về quyền tự nhiên (natural rights) - mà tiêu biểu là các tác giả như Zeno (333-264 TCN), Thomas Hobbes (1588-1679), John Locke (1632- 1704), Thomas Fame (1731-1809)... cho rằng nhân quyền là những gì bẩm sinh, vốn có mà mọi cá nhân sinh ra đều được hưởng, chỉ đơn giản bởi họ là thành viên của gia đình nhân loại. Do đó, các quyền con người không phụ thuộc vào phong tục, tập quán, truyền thống văn hóa hay ý chí của bất cứ cá nhân, giai cấp, tầng lớp, tổ chức, cộng đồng hay nhà nước nào. Cũng do đó, không một chủ thể nào, kể cả các nhà nước, có thể ban phát hay tùy tiện tước bỏ các quyền con người.

Ngược lại, những người theo học thuyết về các quyền pháp lý (legal rights') - mà tiêu biểu là các tác giả như Edmund Burke (1729-1797), Jeremy Bentham (1748-1832)... cho rằng các quyền con người không phải là những gì bẩm sinh, vốn có một cách tự nhiên mà phải do các nhà nước quy định trong pháp luật. Như vậy, theo học thuyết này, phạm vi, giới hạn và ở góc độ nhất định, cả thời hạn hiệu lực của các quyền con người phụ thuộc vào ý chí của tầng lớp thống trị và những yếu tố như phong tục, tập quán, truyền thống văn hóa... của từng xã hội.”[13]

E. KHÔNG CÓ BẰNG TỐT NGHIỆP PHỔ THÔNG CÓ THỂ HỌC ĐẠI HỌC, THẠC SỸ TIẾN SĨ HAY KHÔNG?

E1. Đến giờ phút này, những người tố cáo rằng sư TCQ sử dụng bằng phổ thông giả vẫn chưa đưa ra được bất kỳ bằng chứng nào có giá trị. Luận điệu nhà sư chỉ tốt nghiệp lớp 8 chỉ là tin đồn trên mạng. Hình ảnh bằng TNPT Bồ tức trôi nổi trên mạng cũng không phải là bằng chứng để tố cáo. Các nhà báo không thể nhờ Sở Giáo dục TPHCM tra thông tin dựa trên tấm bằng trôi nổi đó, rồi kết luận rằng không có người nào như thế. Bởi lẽ nhà sư có thể thi ở một tỉnh khác, do sở giáo dục của tỉnh khác quản lý thông tin. Thậm chí cả thông tin ông ấy thi TNPT bồ tức văn hoá năm 1989 cũng không có nguồn nào đáng tin cậy. Có lẽ thông tin đó chỉ dựa vào cái bằng trôi nổi trên mạng. Có lẽ vì vậy báo Người Lao động không dám nêu tên sư TCQ khi viết về vụ bằng TNPT Bồ tức.

Tôi không hiểu những người tố cáo nhà sư sử dụng bằng TNPT giả sẽ gửi bằng chứng gì cho Bộ Giáo dục? Đây là một dạng tố cáo không có bằng chứng. Bộ giáo dục có thể xử lý hoặc không xử lý dạng tố cáo này. Bởi với cung cách không cân bằng chứng như vậy thì có thể tố cáo bất kỳ ai.

E2. Giả dụ nhà sư không có bằng TNPT. Điều đó sẽ ảnh hưởng trực tiếp trước tiên đến việc học cử nhân tiếng Anh. Câu hỏi đặt ra là sư TCQ có thể tốt nghiệp đại học ngành ngôn ngữ Anh hay không? Trên Internet có một số clip về việc sư nói tiếng Anh, hướng dẫn tiếng Anh. Sư cũng sáng tác và tự hát một số bài hát bằng tiếng Anh [14].

E3. Trước đây đã có hàng trăm trường hợp bị các trường thu hồi văn bằng bởi vì văn bằng thấp hơn là điều kiện đầu vào không đạt yêu cầu hoặc là giả mạo. Tuy nhiên, các trường đều không điều tra xem liệu cấp học bị thu hồi văn bằng có gian lận gì hay không. Họ chỉ thông báo thu hồi văn bằng do không đủ điều kiện đầu vào. Do vậy, độc giả không nên tùy tiện suy diễn nếu cơ quan có thẩm quyền không kết luận có gian lận.

Trên thế giới và VN đã có rất nhiều người nổi tiếng và thành đạt nhưng chưa tốt nghiệp phổ thông. Thomas Edison, nhà phát minh nổi tiếng đại tài, chưa từng tốt nghiệp trường phổ thông nào. Ngoài ra còn có Henri Ford (nhà sản xuất ô tô), Abraham Lincoln (tổng thống Mỹ), John Rockefeller (tỷ phú), David Murdock (tỷ phú), Coco Chanel (nhà thiết kế mầu), Charles Dickens (nhà văn), Jack London (nhà văn), Claude Monet (họa sĩ), Lech Walesa (tổng thống Balan), Bobby Fischer (thiên tài cờ vua), Charles Chaplin (vua hài), Walt Disney (doanh nhân), Marilyn Monroe (diễn viên), Clack Gable (diễn viên), Johnny Depp (diễn viên), Ở VN có Nguyễn Như Loan (doanh nhân), Ngọc Trinh (người mầu), Angelina Phương trinh (người mầu), ngoài ra còn có nhiều chính trị gia, nhà quản lý, nhà sáng chế, văn nghệ sĩ chưa tốt nghiệp phổ thông.

F. CÂY CAO THÌ GIÓ CẢ

Thượng tọa TCQ là một người nổi tiếng cả trong giới phật giáo lẫn ngoài đời. Ông là người đa tài, đã có nhiều đóng góp cho xã hội và có hàng vạn tín đồ hâm mộ. Thói thường có fan thì ắt có anti-fan. Mấy tháng gần đây việc ông bị tấn công bởi nhọ dữ dội có lẽ nằm trong âm mưu đánh phá phật giáo của các thế lực chống phá quốc gia. Nói nhiều sai nhiều, nói ít sai ít, không nói không sai. Ông đã thuyết giảng hàng chục vạn câu, nên không thể tránh khỏi những câu hớ hênh. (Thật phi lý khi nhiều kẻ so sánh ông với những người mới chỉ nói độ vài trăm câu mà đã có vài câu gây tranh cãi như Lê Anh Tú. Ông Tú khuyên không nên cho trẻ con uống thuốc giun, và không cần phải làm việc nhiều vất vả). Không ai được lòng tất cả mọi người. Sư Chân Quang không cần phải quá quan tâm đến những kẻ ghét mình nhưng nên cẩn trọng hơn trong thế giới hiểm ác này.

PS: Đây không phải là lần đầu tiên tôi bình luận về các luận án, mặc dù tôi không quen biết các tác giả cũng như hội đồng luận. Tôi đã từng viết nhiều bài về luận án “Hành vi nịnh trong tiếng Việt”, luận án “Giải pháp phát triển môn cầu lông”, các luận án về thể thao, và về luận án của sư TCQ từ năm 2022. (Khi ấy, tôi phản đối clip của Nguyễn Quốc Tấn Trung). Tôi lên tiếng vì có quá nhiều thông tin sai lệch và một bộ phận giới học giả VN thật sự quá quắt. Tôi chỉ nêu một số nhận định vì sao có thể tin là sư TCQ đã tự làm luận án. Việc đánh giá chất lượng luận án thì cần những học giả đúng chuyên môn. Thật ra, để đánh giá chất lượng luận án thì cần phải so sánh với các luận án khác cùng ngành luật ở VN. Năng lực sáng tạo trong nghiên cứu của sư TCQ so với các nhà sư khác cũng có thể là yếu tố cần tính đến để khuyến khích.

TÀI LIỆU THAM KHẢO
(Xem trong phần bình luận)

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1] <https://vnexpress.net/hang-loat-sai-pham-o-lo-san-xuat-tien-si-3633421.html>

[2]

<https://news.harvard.edu/gazette/story/2023/05/harvard-awards-9926-degrees-over-the-2022-23-academic-year/>

[3] <https://baogialai.com.vn/bang-tien-si-cua-ong-thich-chan-quang-chuyen-gia-noi-bat-thuong-n-guoi-huong-dan-noi-binh-thuong-post283877.html>

[4] <https://www.amazon.co.uk/Ph%C3%A1p-Quang-Sen-H%E1%BB%93ng/dp/B0CKH6Z68B>

[5] <https://tienphong.vn/lum-xum-nha-su-bao-ve-luan-an-tien-si-post900394.tpo>

[6] <https://thuvienphapluat.vn/cong-van/Giao-duc/Cong-van-795-BGDDT-GDDH-2020-trien-kha-i-cong-tac-dao-tao-tu-xa-ung-pho-voi-dich-Covid-19-437032.aspx>

<https://thuvienphapluat.vn/cong-van/Giao-duc/Cong-van-988-BGDDT-GDDH-2020-bao-dam-ch-at-luong-dao-tao-tu-xa-trong-thoi-gian-chong-Covid-19-437911.aspx>

[7] <https://vnexpress.net/dai-hoc-chuyen-sang-day-online-4147700.html>

<https://langsontv.vn/news/474/27076/dao-tao-tien-si-viet-nam-thoi-covid-chiec-ao-thong-tu-08-c-o-loi-thoi>

<https://vju.ac.vn/tren-60-hoc-vien-khoa-iii-tot-nghiep-dung-han-du-covid-19-keo-dai/>
<https://vnexpress.net/nhieu-dai-hoc-chuyen-sang-day-truc-tuyen-4139903.html>
 [8] [https://www.ucc.ie/en/media/academic/law/vnuconference2020/25.VTViet_](https://www.ucc.ie/en/media/academic/law/vnuconference2020/25.VTViet_ADMINISTRATI) ADMINISTRATI
 ONINTHEDIGITALERA_VUONGTANVIET_HLU_20201012.docx
 [9] <https://tuoitre.vn/hoc-kha-thoi-pho-thong-la-dieu-may-565586.htm>
<https://thanhvien.vn/20-nam-giac-mo-harvard-18526247.htm>
<https://vinfutureprize.org/vi/members/ts-le-thai-ha/>
<http://www.tlu.edu.vn/tin-tuc/tien-si-9x-voi-3-lan-nhan-bang-tot-14993>
 [10] <https://phapche.edu.vn/hoc-van-bang-2-mat-bao-lau-thoi-gian/>
 [11] <https://yalebooks.yale.edu/2020/03/18/human-rights-and-human-responsibilities>
 [12] <http://www.sofieprisen.no/Articles/156.html>
<https://www.jstor.org/stable/24219098>
<http://repositori.uin-alauddin.ac.id/20828/>
<https://yalebooks.yale.edu/2020/03/18/human-rights-and-human-responsibilities>
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2020.1858562>
<https://www.amazon.com/Human-Rights-Citizenship-Wael-El-Tras/dp/3659912557>
<http://opiniojuris.org/2007/11/06/the-universal-declaration-of-human-rights-and-duties/>
<https://www.nottingham.ac.uk/hrlc/documents/publications/hrlcommentary2005/religiousfoundationshumanrights.pdf>
 [13]
<https://luatminhkhue.vn/quyen-con-nguoi-la-quyen-tu-nhien-hay-do-phap-luat-ghi-nhan-dac-trung-cua-quyen-con-nguoi-la-gi.aspx>
 [14] <https://www.tiktok.com/@kienthucphatphap/video/7354778424436739329>
https://www.tiktok.com/@dao_phat_cuoc_song/video/7246197720879303941
<https://www.tiktok.com/@tugia.90/video/7354537775087095056>
https://www.tiktok.com/@dao_phat_cuoc_song/video/7244714490984467717
https://www.tiktok.com/@dao_phat_cuoc_song/video/7260471408952724737
<https://www.youtube.com/watch?v=x2y1B3ReTtk>
<https://www.youtube.com/watch?v=v97THIVB7Gk>
https://www.youtube.com/watch?v=_tM0g7HZULU
<https://www.youtube.com/watch?v=zdnjhiqG-3c>